

Nowe stanowisko *Orchis pallens* (Orchidaceae) na Wyżynie Miechowskiej

W maju 2009 r. odnaleziono nowe stanowisko *Orchis pallens* L. Zlokalizowane jest na Wyżynie Miechowskiej w okolicach miejscowości Podleśna Wola, około 2 km na południowy-wschód od miejscowości Tunel (gm. Charsznica, woj. małopolskie). *O. pallens* rośnie tu na zboczu wzgórza o ekspozycji SWW na wysokości około 375 m n.p.m (50°25' szer. geogr. N, 20°00' dł. geogr. E). W sieci ATPOL stanowisko zlokalizowane jest w kwadracie **EF20**. Stanowisko to jest obecnie najdalej wysuniętym na północ stanowiskiem *O. pallens* w Polsce. Od stanowiska w Kalinie-Lisińcu (Fefłówka Rędziny) jest oddalone w linii prostej o 12 km.

Prawie cała populacja skupia się na powierzchni około 150 m², odnaleziono tam około 80 kwitnących i 135 wegetatywnych okazów. Poza tym obszarem znaleziono jedynie kilka osobników w odległości maksymalnie około 50 metrów. Podczas kontroli stanowiska w maju 2010 r. stwierdzono 247 okazów kwitnących oraz przynajmniej kilkadziesiąt wegetatywnych.

Zbiorowisko, w którym występuje *Orchis pallens* to płat zubożalej murawy kserotermicznej. Poniżej zamieszczono zdjęcie fitosocjologiczne wykonane na badanej powierzchni metodą BRAUN-BLANQUETA (1964) z modyfikacją SZAFERA i ZARZYCKIEGO (1972). Nazwy roślin przyjęto za MIRKIEM i in. (2002).

Data: 22.05.2007, nachylenie: 35⁰, ekspozycja: SWW, pokrycie w warstwach: B (krzewów) – 5%, C (roślin zielnych) – 45%, D (mszaków) – 50%, powierzchnia zdjęcia 100 m². **B:** *Cornus sanguinea* +, *Crataegus rhipidophylla* 1.1, *Frangula alnus* +, *Viburnum opulus* +; **C:** *Acer pseudoplatanus* (siewka) +, *Achillea millefolium* +, *Ajuga reptans* +, *Arrhenatherum elatius* 2.2, *Campanula rapunculoides* 1.2, *Carex digitata* +, *C. sylvatica* +, *Cephalanthera damasonium* +, *Cruciata glabra* 1.1, *Dactylis glomerata* +, *Daucus carota* +, *Euphorbia cyparissias* +, *Fragaria vesca* +, *Knautia arvensis* +, *Leontodon hispidus* 1.1, *Onobrychis viciifolia* +, ***Orchis pallens* 1.1**, *Plantago lanceolata* +, *Polygala comosa* +, *Potentilla heptaphylla* +, *Ranunculus bulbosus* +, *Sanguisorba minor* 1.1, *Taraxacum officinale* +, *Thymus glabrescens* +, *Tussilago farfara* +, *Veronica chamaedrys* +, *Vicia sepium* +.

Zagrożeniem dla nowo odkrytego stanowiska *Orchis pallens* mogą być prowadzone na sąsiadujących płatach muraw zalesienia *Pinus sylvestris*. Na murawie, w której rośnie *O. pallens* składowane są również gałęzie ze zrębów prowadzonych w sąsiadującym lesie. Zagrożeniem dla storczyków może być także zrywanie lub wykopywanie przez ludność ze względu na ich atrakcyjne kwiaty. Z uwagi na to, iż *O. pallens* jest w Polsce gatunkiem rzadkim i zagrożonym, a w opisywanej murawie występują również inne, chronione gatunki, takie jak *Cephalanthera damasonium* oraz *Aquilegia vulgaris*, nowo odkryte stanowisko powinno zostać objęte ochroną w formie użytku ekologicznego.

We florze Polski *Orchis pallens* reprezentuje element łącznikowy środkowoeuropejsko-submediterrański. W Europie Środkowej rośnie tylko w południowej części, sięgając najdalej ku północy po góry Harcu. W Polsce osiąga północno-wschodnią granicę zasięgu (ZAJĄC 1988). W Polsce *O. pallens* jest bardzo rzadkim składnikiem flory, został wpisany do „czerwonej księgi” roślin (ZAJĄC 2001) z kategorią VU oraz na „czerwoną listę” – kategoria V (ZARZYCKI & SZELĄG 2006). Znany jest z 31 stanowisk z obszaru Karpat i ich pogórza (BERNACKI i in. 2008) oraz z pojedynczego stanowiska z Wyżyny Miechowskiej (MATYJASZKIEWICZ 1990). Stanowiska w Karpatach grupują się w rejonie Pogórza Cieszyńskiego, Kotliny Żywieckiej, Beskidu Wyspowego, Pogórza Wielickiego, Kotliny Sądeckiej, Tatr oraz Pienin. Ze stanowisk w Karpatach 8 uznano za wymarłe lub zaginione (BERNACKI i in. 2008). Stanowisko na Wyżynie Miechowskiej w Kalinie-Lisińcu zostało odkryte w 1987 r. *O. pallens* występuje tu w murawach kserotermicznych *Inuletum ensifoliae* (Kozł. 1925) oraz ciepłolubnych zaroślach *Peucedano cervariae-Coryletum* (Kozł. 1925 em. Medw.-Korn. 1952) na stokach zbocza o ekspozycji południowo-zachodniej (MATYJASZKIEWICZ 1990). Liczebność populacji waha się w poszczególnych latach od kilkudziesięciu do kilkuset kwitnących okazów.

Podziękowania. Serdecznie dziękuję mojej żonie Kamili Binkiewicz za pomoc w odkryciu stanowiska oraz Panu Doc. drowi hab. Zbigniewowi Szelażowi za cenne rady przy redagowaniu niniejszej notatki.

Summary. New locality of *Orchis pallens* (Orchidaceae) in Wyżyna Miechowska Upland. *Orchis pallens* L. is a very rare species in Poland. It is classified in the group of the vulnerable taxa (V). In the year 2009, a new locality of *O. pallens* was found in Wyżyna Miechowska Upland (South-Central Poland-ATPOL grid square EF20).

LITERATURA

BERNACKI L., PACYNA A. & NEJFELD P. 2008. Storczyk błady – *Orchis pallens* L. – W: Z. MIREK & H. PIĘKOŚ-MIRKOWA (red.), Czerwona księga Karpat polskich. Rośliny naczyniowe, s. 483–485. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.

- BRAUN-BLANQUET J. 1964. Pflanzensoziologie. Grundzüge der Vegetationskunde. 3. Aufl. s. 578. Springer Verlag, Wien.
- MATYJASZKIEWICZ M. 1990. *Orchis pallens* L. na Wyżynie Miechowskiej. – Zesz. Nauk. Uniw. Jagiell., Pr. Bot. **21**: 141–144.
- MIREK Z., PIĘKOŚ-MIRKOWA H. ZAJĄC A. & ZAJĄC M. 2002. Flowering plants and pteridophytes of Poland – a checklist. – W: Z. MIREK (red.), Biodiversity of Poland **1**, s. 442. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- SZAFER W. & ZARZYCKI K. 1972. Szata roślinna Polski. s. 245–248. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- ZAJĄC M. 1988. Materiały do atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Karpatach polskich. 9. *Orchis pallens* L. – Zesz. Nauk. Uniw. Jagiell., Pr. Bot. **17**: 53–61.
- ZAJĄC M. 2001. *Orchis pallens* L. – Storczyk błądy. – W: R. KAŻMIERCZAKOWA & K. ZARZYCKI (red.). Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe, s. 566–568. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.
- ZARZYCKI K. & SZELĄG Z. 2006. Red list of the vascular plants in Poland. – W: Z. MIREK, K. ZARZYCKI, W. WOJEWODA & Z. SZELĄG (red.), Red list of plants and fungi in Poland, s. 11–20. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.

BOGUSŁAW BINKIEWICZ, *Zakład Taksonomii Roślin i Fitogeografii, Instytut Botaniki, Uniwersytet Jagielloński, ul. Kopernika 27, PL-31-501 Kraków, Polska; e-mail: bbinkiewicz@poczta.fm*

Przyjęto do druku: 29.07.2010 r.